

EL MANUSCRIT 102 DE LA BIBLIOTECA NACIONAL DE CATALUNYA

NICOLAU LÓPEZ ESPINASA
Universitat de Barcelona

nicolaulopez3@gmail.com
10/07/2016

1. INTRODUCCIÓ — 2. ANÀLISI CODICOLÒGICA — 3. CONTINGUT DEL MANUSCRIT — 4.
BIBLIOGRAFIA — 5. ANNEXOS

1. INTRODUCCIÓ

Aquest estudi respon a l'objectiu de realitzar l'anàlisi codicològica del ms. 102 de la Biblioteca Nacional de Catalunya (Barcelona). Aquest conté un recull d'obres, la majoria de les quals són atribuïbles a Hug de Sant Víctor (c. 1096-1141), canonge de Sant Agustí i monjo de l'abadia de Sant Víctor a París. Considerat un dels homes més cultivats de l'Edat Mitjana, fou molt influent entre els escriptors dominics¹. Tot i que de la seva biografia se'n tenen poques referències, es creu que nasqué a Ypres (Bèlgica) vers la dècada de 1090, però que ben aviat viatjà a Saxònia per realitzar els seus estudis amb els canonges regulars de l'Orde de Sant Agustí de Hammerstein. Cap al 1115 anà a París i entrà a l'abadia de Sant Víctor per seguir els seus estudis i convertir-se en un dels filòsofs i teòlegs més importants del segle XII. El 1133 esdevingué prior d'aquesta comunitat i morí l'11 de febrer de 1141. És conegut per escriure un *Didascalicon* famós en el qual proposà una nova classificació de les ciències en teòriques, pràctiques, mecàniques o tècniques i lògiques. També escriví el *De sacramentis fidei christianae*, una obra magistral de teologia sobre els misteris de la fe cristiana, en el qual posava en paral·lel el misteri de la creació i l'energia fundadora de la redempció. Realitzà, a part, petits tractats impregnats de mística victorina, segons la qual el pensament es relacionava amb la meditació i la contemplació, com per exemple el *De arca Noe morali*, *De virtute orandi* o *Pro assumptione virginis*, entre d'altres².

Per a la correcta localització del manuscrit estudiat es presentarà a continuació una breu fitxa, prèvia a l'anàlisi codicològica:

Ubicació actual

Ciutat: Barcelona

Biblioteca: Biblioteca Nacional de Catalunya

Web: <http://www.bnc.cat/>

Signatures:

Signatura: Ms. 102

¹ M. Jiménez, *Crist i la història...*, p. 275.

² B. Patar, *Dictionnaire des philosophes médiévaux*, pp. 203-204.

2. ANÀLISI CODICOLÒGICA

Actualment el ms. 102 es conserva a la Biblioteca Nacional de Catalunya (BNC). No disposem, però, de cap informació que ens permeti resseguir la història recent de l'obra. Es té constància, gràcies al catàleg en línia del seu web³, que el manuscrit va arribar a aquesta institució per mitjà d'una compra a un antic posseïdor, del qual no sabem res més que el cognom: "Rodríguez". Desconeixem, doncs, el seu nom complet i la seva biografia, així com la data en què s'efectuà la compra i, fins i tot, si vengué altres manuscrits amb els quals relacionar el ms. 102. Ara bé, se sap que el volum va entrar a la Biblioteca de Catalunya quan aquesta pertanyia a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), durant el període comprès entre 1908 i 1914, però degut a que la comptabilitat es va començar a conservar en el moment que la biblioteca es va obrir al públic i que els primers registres no són complets, fa impossible conèixer el moment precís en què aquesta obra va arribar a la BNC⁴. El llibre de registre, no obstant, fa constar el manuscrit l'any 1908, però la data no és del tot fiable, ja que va ser afegida posteriorment en el lloc que havia deixat lliure un document donat de baixa.

A través d'un estudi codicològic acurat i de l'anàlisi paleogràfica de la font, Jaume Massó i Jordi Rubió van situar, l'any 1989, la cronologia de l'obra entorn el segle XIII⁵. No obstant això, estudis posteriors han acotat la data al període comprès entre 1100 i 1250⁶. Ara bé, si tenim en compte el naixement de l'autor de la majoria de les obres inserides en el manuscrit, i també el més tardà de tots ells, Hug de Sant Víctor (c. 1096), resulta evident, al meu entendre, que s'hauria de modificar la data *post quem* del 1100 a, com a mínim, el període de producció de l'autor, és a dir, les dècades de 1110-1140. Pel que fa al terme *ante quem*, cal fixar-se en l'escriptura. Si considerem, tal com apunta Zacarías García Villada, que la lletra gòtica "comenzó a usarse a fines del siglo XII, coincidiendo con la introducción de la ojiva en la arquitectura, pero no llegó a su apogeo hasta el siglo XIII"⁷, i tenint en compte que la lletra de tot el manuscrit és una minúscula carolíngia librària, hauríem de situar la data *ante quem* del ms. 102 abans del segle XIII. Cal afegir, a més, la referència que es fa al Papa Gelasi II (1118-1119) en l'obra *De Beatae Mariae virginitate* d'aquest manuscrit. Això proporciona solament una data aproximada del text, ja que no sabem quan va ser copiat, ni tampoc la data de producció dels altres escrits, tanmateix, permet tenir un punt de referència important en situar la creació d'aquesta obra a finals de la segona dècada del segle XII. Així doncs, donada la gran influència que tingueren els plantejaments d'Hug de Sant Víctor i de la mística victorina a partir de la segona meitat del segle XII, em sembla plausible datar aquest manuscrit entre el 1110 i el 1200.

Un cop contextualitzat el volum, hom procedirà a l'anàlisi formal de les seves característiques, des dels elements més externs als més interns.

Es poden localitzar dos títols al llarg del manuscrit: el primer, situat al lloc i escrit en lletra gòtica, amb tinta negra molt malmesa i en sentit descendent, del qual

³ *Catàleg de la Biblioteca de Catalunya* [en línia]. <<http://cataleg.bnc.cat/>> [Consulta: 30 maig 2016].

⁴ Volem agrair la dedicació i informació facilitada per Anna Gudayol, Cap de la Secció de Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, la qual ha estat imprescindible per a accedir a la història recent del ms. 102.

⁵ J. Massó; J. Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 223.

⁶ *Catàleg de la Biblioteca de Catalunya* [en línia]. <<http://cataleg.bnc.cat/>> [Consulta: 30 maig 2016].

⁷ Z. García, *Paleografía española...*, p. 283.

solament es pot llegir: “[.] Hugon[.]ti[.]vn”. El segon es situa a la coberta anterior, al marge superior esquerre, amb tinta molt clara. El seu estat és incomplet a causa de la pèrdua de material, i la seva lectura sols és possible mitjançant l’ajuda d’una làmpada de llum negra. Pel tipus d’escriptura, identificada com una lletra itàlica, és evident que es tracta d’un títol molt posterior, probablement del segle XVII. Actualment només és llegible el següent: “Hugonij Vanit[.]ae [...]”.

La matèria d’escriptura és el pergami i la distribució dins el volum correspon a l’estructura Carn-Pell-Pell-Carn (CPPC). Pel que fa al format del plegat, no s’ha pogut determinar el tipus al qual es va sotmetre la pell per obtenir els quaderns, però, pel que fa a les dimensions, el llibre s’assimila a un volum en quart. Quant a la relligadura, aquesta es tracta d’un pergami flexible sobre cartró, posterior a l’obra. Ha tingut diverses relligadures, tot i que actualment només es conserven restes de les dues últimes. La penúltima, molt deteriorada, s’ha conservat enganxada sobre la més moderna. També són moderns els cordills que serveixen per cosir els plecs.

Pel que fa a la conservació general del volum, aquest està en relatiu bon estat. La majoria dels folis es llegeixen clarament i l’escriptura es conserva correctament. Els tres primers fulls (f. 1 i dos anteriors no numerats) han estat arrencats. El f. 1 es llegeix només parcialment. El f. 2r-v ha desaparegut pel deteriorament del suport i actualment gairebé no es llegeix, tot i que les línies del començament del recte i alguns mots finals es poden veure amb llum negra —ultraviolada—, mentre que al vers és possible llegir gairebé la totalitat del text.

Es detecten serioses taques d’humitat en els folis: ff. 5, 7, 34, 35 i 165⁸, en el qual ha afectat la tinta que ha esquarterat el pergami. Gairebé tots els folis tenen humitat al marge lateral i també al voltant de les costures. Hi ha uns estrips als ff. 10, 16, 19 i 21 (restaurats amb una mena de cinta transparent). Apareixen diverses restauracions amb altres tècniques als ff. 37 i 63. Hi ha una ruptura cosida en el f. 83. Hi ha forats degut al tractament del pergami en els folis: ff. 3, 12, 19, 28, 29, 41, 44, 5, 53, 57, 60, 72, 94, 96, 106, 111, 114, 125, 126, 127, 131, 134, 136, 137, 144, 145, 154 i 166, tant al centre com als laterals dels folis. Hi ha folis mutilats que han estat restaurats, però el text només s’ha perdut en els ff. 22 i 84 bis. Sembla que falten quatre quaderns⁹ entre els folis 99-100. A més, entre els ff. 164 i 165 s’ha arrencat un foli i al final del llibre també en falten.

En relació a la foliació, es tracta d’un manuscrit de 169 folis en el qual s’han detectat dos sistemes diferents de foliació en xifres aràbigues, un d’antic, a tinta, i un de modern, en llapis. El catàleg en línia de la Biblioteca de Catalunya resumeix la foliació antiga de la manera següent: f. [26]-125, 158-224¹⁰, mentre que Massó i Rubió la descrigueren com una “Numeració antiga en xifres aràbigues que va amb llacunes des del f. 27 al 224”¹¹. No obstant això, la informació que aporten els dos catàlegs és incompleta, per aquest motiu a continuació es detallaran les fórmules de les dues foliacions, l’antiga i la moderna, de forma més precisa:

Foliació actual: I guarda moderna de la restauració més recent + 1-2 s/n mod. + 1-84, 84bis-166 ff. mod.

Foliació antiga: 1-3 s/n ant. + 27-46, [47], 48-79, [80], 81-101, [102-107], 108, 109, [110], 111-125, [126-157], 158-174, [175], 176-224 ff. ant.

⁸ Se segueix al llarg de tot l’estudi la foliació moderna del manuscrit: *vid. infra*.

⁹ Irregularitat detectada en la col·lació: *vid. infra*.

¹⁰ *Catàleg de la Biblioteca de Catalunya* [en línia]. <<http://catalog.bnc.cat/>> [Consulta: 30 maig 2016].

¹¹ J. Massó; J. Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 223.

L'ús de claudàtors respon a la pèrdua de la foliació, ja sigui per la mutilació dels folis, o bé per la desaparició de la numeració a causa de la igualació dels pergamins. Així, es pot resumir la fórmula de la foliació antiga de la forma següent:

Foliació antiga resumida: 1-3 s/n + 27-125, 158-224 ff.

Quant a l'estat de la tinta s'observa que aquesta es conserva gairebé perfectament, tant pel que es refereix a la tinta negra com la de color —vermella, blava, verda, daurada i groga—, tot i que presenta zones malmeses en alguns punts per efecte del pas del temps i la humitat, com per exemple en el f. 165. L'ús del vermell es destina a fragments del text concrets, com les rúbriques, i a les lletres capitals, juntament amb el blau, que conserva aquest ús fins el f. 15r, en el qual s'hi introdueix el verd¹². Al f. 17v s'afegeix el daurat, que apareix molt puntualment. També s'usa el vermell per a les anotacions marginals en els ff. 8-9, les quals normalment estan escrites en tinta negra. Hi ha caplletres miniades decorades en vermell, blau i groc, com en el f. 11r, on apareix un animal mitològic semblant a un grif de dos caps, un dels quals es situa a la punta de la cua, i en el f. 14v, on es representa un home lluitant contra un grif. El vermell també s'usa per decorar i embellir certes paraules, envoltant-les amb un traç de color, i per a alguns reclams com és el cas del f. 54v. El blau, el vermell i el verd s'usen per decorar algunes lletres del text també, com per exemple en els ff. 47r, 48v i 49r. Només puntualment s'entreveuen lletres borroses, sobretot capitals en color, per exemple en el f. 63v. La tinta d'algunes anotacions laterals és molt dèbil i adquireix un to marronós, gairebé daurat, molt característic; és el cas dels ff. 131v-135r, 138r, 139v —on és gairebé imperceptible—, 141r i als marges dels folis següents.

Referent als aspectes formals del manuscrit, les mides de la relligadura, preses a la coberta anterior, són 229 x 160 mm, mentre que les mides de la pàgina, preses al f. 8r, són irregulars i es poden resumir de la següent manera: 223 x 146 mm, prenent les mides a la part esquerra del foli, la més interna, i 214 x 146 mm, prenent les mides a la part dreta del foli, la més externa. Pel que fa a la caixa d'escriptura i els marges, es poden resumir amb la fórmula següent: (11 + 172 + 36) x (15 + 107 + 27) mm, essent 172 x 107mm la caixa d'escriptura del f. 8r. Així, la distribució de pàgina correspon a un text escrit a línia tirada i, per tant, amb una sola columna que, al f. 8r i al llarg de tot el manuscrit, conté 44 línies d'escriptura. Totes les mans¹³ del manuscrit responen a les mateixes mides i a la mateixa distribució de pàgina.

Per a la col·locació del volum, és a dir, l'anàlisi dels quaderns de pergami, es reproduirà a continuació una taula que en detallarà detingudament les característiques:

Quadern	Núm. folis	Lloc (ff.)	cosit (centre del plec)	Posició i text del reclam
1	8	ff. 1-2 s/n + 1-6	ff. 2/3	--
2	8	ff. 7-14	ff. 10-11	--
3	8	ff. 15-22	ff. 18-19	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració/ ita in medium

¹² La decoració es va modificant al llarg del volum, però segueix uns patrons decoratius en base a les diferents mans i obres del manuscrit: *vid. infra*.

¹³ El manuscrit ha estat redactat per cinc mans diferents que seran detallades a continuació: *vid. infra*.

4	8	ff. 23-30	ff. 26-27	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració/ recte oportet
5	8	ff. 31-38	ff. 34-35	horitzontal, a la part inferior dreta (tort) en tinta vermella/ de coniugio
6	8	ff. 39-46	ff. 42-43	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració/ contemptuj
7	8	ff. 47-54	ff. 50-51	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta vermella/ incipit liber
8	8	ff. 55-62	ff. 58-59	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració/ mansionis
9	8	ff. 63-70	ff. 66-67	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / et terram
10	12	ff. 71-82	ff. 76-77	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració/ et fecerunt
11	2	ff. 83-84	ff. 83-84	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta vermella/ incipit tractatus (rúbrica) / minatoris non habetur unglam incisam (text)
12	8	ff. 84bis-91	ff. 87-88	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / tur (en aquest angle del foli hi ha un text escrit en quatre línies, envoltat per un festó, que actualment només es poden llegir mitjançant l'ajut d'una làmpada de Wood)
13	8	ff. 92-99	ff. 95-96	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / uoluntatem (no coincideix amb l'inici del foli següent) Hi ha

				un salt marcat per la numeració de 32 folis que podrien correspondre a 4 quaderns de 8 folis.
14	8	ff. 100-107	ff. 103-104	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / portunos
15	8	ff. 108-115	ff. 111-112	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / carnis
16	8	ff. 116-123	ff. 119-120	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / post
17	8	ff. 124-131	ff. 127-128	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / justícia
18	8	ff. 132-139	ff. 135-136	-- (donat que el text segueix correctament, podria ser que el reclam hagués quedat tallat per la igualació dels pergamins)
19	8	ff. 140-147	ff. 143-144	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / <i>deus per hominem mundum</i>
20	8	ff. 148-155	ff. 151-152	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / dixit <i>namque</i> (mot llegit amb làmpada de llum fosca)
21	8	ff. 156-163	ff. 159-160	horitzontal, a la part inferior dreta en tinta negra sense decoració / <i>per bonam</i>
22	1 + 1/1	ff. 164-166	ff. 165-166	--

Al final del volum queda un binió del qual s'ha perdut el foli final. Tot i que no ha estat possible de verificar-ho, es possible que el final de l'obra s'encabís en el foli final perdut, ja que, per una banda el reclam del quadern anterior segueix amb normalitat i, per l'altra, el quadern no podia tenir més bifolis i no és freqüent trobar en

aquest manuscrit quaderns tan petits. D'aquesta manera la fórmula resumida de la col·locació és la següent: 1-9 (8) 10 (12) 11 (2) 12-21 (8) 22 (1+1/1).

Entrant a la redacció del text, s'observa que aquest ha estat escrit per 5 mans diferents, totes elles usant una escriptura minúscula carolina librària. La primera mà va des de l'inici del manuscrit fins al foli 70r. A partir del segon paràgraf d'aquest foli s'inicia una altra possible mà que arriba fins al foli 84, donat que canvia el mòdul de la lletra. A partir del 84bis i fins al 100 canvia de nou fins al f. 102r, coincidint amb una de les obres del volum. Del f. 102r al 148r hi ha una nova mà, i a partir del 148v fins al final es reprèn la primera mà.

Tot sembla indicar que es tractaria d'una recopilació d'obres fetes per diferents copistes, ja que s'evidencien lletres i tintes diferents amb cada canvi de mà. Tanmateix, la caixa d'escriptura és igual i diverses de les mans comparteixen foli. Amb tot, sembla que bé podem parlar d'una obra feta en un *scriptorium* per diferents copistes coordinats, o bé d'un seguit d'obres recopilades posteriorment, puix que hi ha certs desordres dins del volum, com per exemple que del foli 99 al 100 de la numeració moderna falten folis, ja que la numeració antiga fa un salt, o que de l'obra *De claustro animae* apareix abans el llibre III que el II. També es podria tractar d'un error posterior en els successius relligats i les reorganitzacions que ha patit el volum.

A continuació s'adjunta una taula resum de les mans, les seves característiques i la seva ubicació:

Mà	detall	lloc
Carolina	Minúscula librària	ff. 1-2 s/n mod. + 1r-70r i ff. 148v-166v
Carolina	Minúscula librària	ff. 70r-84v
Carolina	Minúscula librària	ff. 84bisr-99v
Carolina	Minúscula librària	ff. 100r-102v
Carolina	Minúscula librària	ff. 103r-148r

Pel que fa a la decoració, el ms. 102 presenta una rica varietat d'elements que es detallaran a continuació en una taula:

Classe	detall	lloc
Inicials de paràgraf	Alternant blau, vermell i verd, realçades amb una filigrana (decoració) d'un color alternatiu.	tot el volum
Inicials de paràgraf	Monocromàtiques i sense filigrana, alternant blau, vermell i verd.	tot el volum
Caplletres	D'estil romànic i historiades amb temes antropomòrfics, zoomòrfics i fitomòrfics. De colors vermell, blau, verd i groc. En el foli 17v s'usa l'or.	ff. 11r, 14v, 17v, 70r, 84bisr (parcialment conservada) i 148r
Rúbriques	En vermell.	tot el volum.
Reclams	En vermell.	ff. 54v i 84v
Finals de línia acolorits	En vermell, blau i verd. Ornamentació en forma de sanefes diverses (circumferències, ratlles i punts etc.).	tot el volum

	Varia segons les obres.	
<i>Marginalia</i>	Al marge inferior, a ploma i sense pintar. Dibuixos de molt bona qualitat en tinta negra i vermella (ff. 8v-9r), que reproduïen temes antropomòrfics i zoomòrfics, junt amb representació de criatures fantàstiques antropozoomòrfes.	ff. 1r (gos), 2r (ésser animal amb cap d'home tocant un instrument de corda), 3r (dimoni amb escut i àngel amb escut i llança), 5v-6r (combat entre dos cavallers), 8v (animal), 9r (ocell amb cap d'home), 15r (figura femenina armada amb una espasa), 148r (ocell amb cap d'home) i 160v (gos envoltant una glossa al text).
Proves de ploma	En tinta negra als marges superior, inferior i laterals.	tot el volum.
Anotacions marginals	En tinta negra a vegades decorades amb alguna filigrana de color alternatiu. Algunes esborrades.	tot el volum (p. e. al marge dret del f. 16r, en tinta negra i decorada amb una orla en tinta negra: “·a· negligentia · in prudentia · fortuna ·”).
Segells de la Biblioteca de Catalunya	Segells de la Biblioteca de Catalunya. Moderns i en tinta negra.	ff. 1r, 3r, 100r i 166v.
Filigranes	Filigranes decoratives en negre, vermell, blau.	tot el volum.
Majúscules	Decorades en vermell, verd i blau.	tot el volum.

La decoració segueix un patró determinat que varia amb cadascuna de les diferents mans del volum¹⁴. Des de l'inici del manuscrit i fins al f. 70r es detecta la major riquesa decorativa del llibre; destaquen, entre d'altres, especialment les caplletres historiades d'estil romànic i les *marginalia*. A partir de llavors canvia la decoració i el tipus de lletra, ja que canvia la mà, i la decoració perd fastuositat. La ornamentació es limita a alguns reclams en vermell i inicials de paràgraf, també en vermell. A partir del f. 84bis hi ha un canvi de mà de nou que s'allunya de l'estil decoratiu de les dues primeres mans, tot i que manté els mateixos elements que l'anterior amb inicials de paràgraf decorades i finals de línia acolorits. Del f. 100 al 102, torna a canviar la mà i la decoració pateix lleugeres variacions; cal recordar que entre els ff. 99 i 100 falten folis. A mitjan f. 102r canvia la mà i també la decoració de forma evident, la qual es redueix a una inicial de paràgraf decorada en vermell i l'ús de majúscules en tinta vermella. A la 148r torna la primera mà, i amb ella la mateixa tendència decorativa.

¹⁴ Per a les representacions de la decoració, veure Annexos.

No obstant això hi ha elements ornamentals que es mantenen al llarg de tot el volum, com ara les rúbriques en vermell, els finals de línia acolorits, les proves de ploma, les anotacions marginals, les filigranes decoratives i les majúscules acolorides. Tot i això, tot plegat fa suposar, pel canvi de decoració i estil que inicialment no s'haurien configurat les diverses parts per anar unides, sinó que es tractaria d'una recopilació posterior.

És important, però, destacar la rellevància de certs elements com les *marginalia*, d'entre les quals destaca el combat entre els dos cavallers. Es tracta d'una il·lustració a peu de pàgina que ocupa el marge inferior dels dos folis que es mostren al tenir el llibre obert, donant una sensació d'amplitud i continuïtat al text i la representació. Acompanyant al combat hi ha un seguit d'inscripcions. Sota el cavaller de la dreta es pot llegir: “*acimus est nomen eius*”, mentre que sota el cavaller de l'esquerra es pot llegir: “*fermentatus est nomen istius*”. A la dreta de l'escena historiada hi ha una tercera inscripció envoltada per una orla decorativa en tinta negra: “*alij in sanis· In theatro gesta recitabant vel carminibus vel personis*”.

Donat que un dels capítols és el *Septima theatrica*, sembla plausible considerar que les *marginalia* podrien estar representant, en relació amb el text, una obra de teatre, on els dos cavallers serien actors. Els noms que les inscripcions atorguen als dos personatges podrien remetre, fins i tot, a noms simbòlics. *Acimus* és el nom que se li donava al pa sense llevat propi de les celebracions de la Pasqua jueva, mentre que *fermentatus* es refereix al pa d'ús diari. Aquesta contraposició simbòlica d'aliments podria fer referència a l'enfrontament entre la llei vella, aquella relativa a l'Antic Testament i seguida pels jueus, i la llei nova, la presentada al Nou Testament amb posterioritat a l'aparició de Jesús i, en conseqüència, només seguida pels cristians. Seria, doncs, una representació de l'enfrontament entre les dues religions, la jueva i la cristiana. El mateix podria passar amb la figura femenina armada amb una espasa del f. 15r, la qual es podria tractar d'una actriu representant poemes o gestes de cavallers.

Apuntar, a més, que hi ha anotacions marginals al llarg de tot el volum que indiquen el seu ús durant el pas del temps. Igualment es poden trobar proves de ploma i correccions, ja siguin introduccions de paraules volades que s'intercalen enmig d'unes altres, entre les quals falta la paraula, o bé correccions al marge. També es dona el cas de la introducció de frases oblidades, així com notes explicatives a l'inici de les diverses obres o capítols. A part, són freqüents les notes esborrades als marges de tot el llibre. La majoria de les anotacions són contemporànies, però en alguns casos poden ser fruit d'intervencions posteriors.

Finalment, apuntar un seguit d'aspectes físics finals del manuscrit. Pel que es refereix al pautat, es tracta d'un traçat simple amb dues línies mestres —una a la dreta i una a l'esquerra— que delimiten una caixa de justificació ampla. Quant a les línies rectores, aquelles destinades a ser suport del text pròpiament dit, s'estenen fins als marges dels folis, per la qual cosa no permeten discernir amb claredat quina tipologia de pautat segueixen. Prenent com a referència les classificacions de manuscrits de Delorez, es podria assimilar als tipus 11, 12 i 13, que ell defineix i diferencia només per la superfície de pergamí que abasten les línies rectores, situant-se en un punt intermedi difícil de classificar¹⁵. No obstant això, no s'ha d'obviar el fet que aquest autor basi la seva classificació en manuscrits italians molt més tardans, del segle XV, per la qual cosa l'extrapolació ha de considerar-se com una mera referència.

El material emprat per a traçar la pauta és la punta seca, cosa habitual en el període de realització del manuscrit, ja que, segons Elisa Ruiz, a partir del XII “se

¹⁵ A. Delorez, *Codicologie des manuscrits...*, vol. I, pp. 86-92.

imposa la nova moda de traçar visiblement el rayado o falsilla de escriptura y se abandona el uso ‘a punta seca’¹⁶. Ruiz, a més, indica tres etapes en la manera de fer la pauta segons el període cronològic: en una primera etapa que s’estendria fins al segle XII, predomina el traçat “a punta seca”; en la segona, sorgida a partir del segle XII, s’imposaria la “mina de plomo o de altra substància colorante”; mentre que en la tercera etapa, que començaria al segle XIII, predominaria l’“uso de una substància colorante, modalitat que denota uns nous cànons estètics y, en certa mesura, diametralment opuestos a los objetivos perseguidos en la primera época (siglos IV-XII)”¹⁷. Aquesta tècnica es popularitzaria durant el segle XV.

Actualment encara es poden observar les perforacions directrius usades per a realitzar el pautat, situades al marge exterior i/o interior. També es veuen les perforacions del pautat als marges superior i/o inferior delimitant la caixa d’escriptura. Es tracta de perforacions lleugerament allargades que conformen una línia vertical, per la qual cosa fa suposar que possiblement haurien estat fetes amb la punta d’un ganivet¹⁸.

Tots els reclams¹⁹ del manuscrit es disposen horitzontalment al marge inferior, sempre a l’extrem dret i escrits en tinta negra o vermella. Podrien correspondre, a mode de guia esquemàtica, al tipus 2 de Delorez, el qual presenta uns reclams desplaçats a la dreta, entre el marge inferior i el límit dret de la caixa d’escriptura²⁰. Destacar, també, que no es troben signatures de quadern i que la primera línia d’escriptura es situa damunt la pauta superior.

3. CONTINGUT DEL MANUSCRIT

El catàleg en línia de la Biblioteca de Catalunya²¹ apunta que el manuscrit conté 52 documents. A continuació es presentarà una fitxa de cadascuna de les obres identificades del volum.

I. Ordre en el volum: primera obra.
ff. 2-30r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Eruditionis Didascalicae* (Comença al Llibre II, capítol IV: *De mathematica*, car s’ha perdut l’inici de l’obra²²).

Íncipit text (f. 3r): [...] simile est. Eadem igitur res diuersis respectibus intellectibilis simul et intelligibilis | est...

ÈxPLICIT text (f. 30r): ... exurgere faciat quia sextus dies ab labore. septimus ad requiem. octauus parti | nec ad resurrectioneM

Inc. nota final (f. 30r): Sed autem haec [?] duo predicta .iiij.^{or} modi sacramentum...

¹⁶ E. Ruiz, *Introducción a la codicología...*, p. 194.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 203-204.

¹⁸ Es tracta del tipus “J” d’Elisa Ruiz; *Ibidem*, pp. 192-194.

¹⁹ Per veure la ubicació dels reclams dins el volum veure Col·lació (*vid. supra*).

²⁰ A. Delorez, *Codicologie des manuscrits...*, vol. I, p. 56.

²¹ *Catàleg de la Biblioteca de Catalunya* [en línia]. <<http://catleg.bnc.cat/>> [Consulta: 30 maig 2016].

²² Reproduïm el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió; J. Massó; J. Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 223. Els autors apunten que: “Els vint-i-set folis que avui manquen al manuscrit, devien contenir el llibre primer i probablement algun altre tractat del mateix autor”; *ibidem*, p. 223.

Exp. nota final (f. 30r): ...*in unitate xpisti et ecclesie manentes alij uero non reuolue | ·viii· quaternos et sequitur de sacramenta* [?]

Condició: Acèfal. Els folis 1-1 prel. s/n duien probablement el començament de l'obra, però d'ells romanen fragments on no es pot llegir res. De l'actual foli 1 roman menys d'una tercera part, però cap de les línies està sencera. El foli 2 només es pot llegir amb llum ultraviolada, i amb dificultats, essent el foli 3 el primer que es pot llegir clarament.

II. Ordre en el volum: segona obra.
ff. 30v-38v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De institutione nouitiorum tractatus* (f. 30v)

Rúbrica (f. 30v): Incipit de institutione nouitiorum tractatus.

Íncipit text (f. 30v): Q⁹via fratres largiente domino de uana *conuersatione huius seculi per de|siderium sanctum conuersi estis...*

ÈxPLICIT text (f. 38v): ...*Bonitatem uero ut uobis det deus. AMEN.*

Condició: Complet.

III. Ordre en el volum: Tercera obra.
ff. 39v-45r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Summa setentiarum* (7è tractat)²³.

Rúbrica (f. 39r): De coniugio.

Íncipit text (f. 30v): C⁵oniugium quod matrimonium appellatur ab institutione...

ÈxPLICIT text (f. 45r): ...*ad nuptias frequenter iterandas.*

Condició: Fragment.

IV. Ordre en el volum: Quarta obra.
ff. 45r-55r

Segueixen fins al f. 55 uns fragments de difícil identificació, alguns dels quals podrien pertànyer a la *Summa Setentiarum*, però no s'ha pogut comprovar. També podrien continuar un text anterior, però tampoc ha estat possible de confirmar aquesta hipòtesi. A continuació es detallaran els íncipits de cadascuna de les obres, indicant aquelles que han estat identificades:

(f. 45r): *Uile figmentum sumus, cito sentimus...*

(f. 45v): *Amicus indulgentie familiaris est uenie.*

(f. 45v): *Temulentum aggreditur diabolus luxuriosum oppugnat*²⁴.

²³ Reproduïm el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió; J. Massó; J. Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 224.

- (f. 46r): *Maior est fraternitas xprii quans sanguinis*²⁵ ...
 (f. 49r): *Cum vult deus per infimos infernosque*²⁶ ...
 (f. 50r): *Oportebat ut homo sub domino*²⁷ ...
 (f. 51r): *Samson fortitudinem habuit de gratia*²⁸ ...
 (f. 51v): *Audiuimus fratres karissimi cum diuina leccio legeretur* ...
 (f. 52v): *Insapientem doctus interrogat* ...
 (f. 53r): *Cotidianum de dilectione sermonem*²⁹ ...
 (f. 54r): *Quid retribuam domino pro omnibus* ...
 (f. 54v): *Liber arbitrium est habilitas* ...

V. Ordre en el volum: Cinquena obra.
 ff. 55r-70r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De archa noe pro archa sapientie et archa ecclesie et archa matri gracia* (Llibre III, falta el IV)³⁰.

Rúbrica (f. 55r): *Incipit liber primus magistri vgonis de archa noe pro archa sapientie et archa ecclesie et | archa matri | gracia.*

Incipit text (f. 55r): *C⁴um sederem aliquando in conuentu* ...

Explicit text (f. 70r): *...de fabricacione arche sapientie prorosequaMVR. [sic]*

Condició: Incomplet. El mot final té l'abreviatura –ro duplicada (abreviada i desfeta) i damunt la lletra “e” sembla que hi ha una barra anul·lant-la.

VI. Ordre en el volum: Sisena obra.
 ff. 70r-84v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: Obra no identificada

Incipit text (f. 70r): *V⁹OLENTIBVS deum inuenire et inuentum pie colere duo sunt neces-|saria Veritas* ...

Explicit text (f. 84v): *...| minatoris non habetur unglam incisam.*

VII. Ordre en el volum: Setena obra.
 ff. 84v, 84bis-88r.

²⁴ Es tracta del *Sermo XXV* de Sant Ambròs; J. Nouet, *L'homme d'oraison*..., p. 339.

²⁵ Es tracta del *De verbis Apostoli* de Sant Agustí; A. Hierrat, *Augustini Hipponensis episcopi operum*, p. 584

²⁶ Es tracta del *De diversis Quaestionibus ad simplicianum* de Sant Agustí; H. Todd, *The Poetical works of John Milton*..., p. 445.

²⁷ Es tracta del llibre VIII del *De genesi ad litteram* de Sant Agustí; F. Suárez, *De Legibus*..., p. 106.

²⁸ Es tracta del *Sermo CCCLXIV (De Samsone)* de Sant Agustí; Gaume, *Sancti Aurelii Augustini Hipponensis episcopi Opera omnia*..., p. 207.

²⁹ Es tracta del *De substantia dilectionis Dei* d'Hug de Sant Víctor; E. Gilson; G. Théry, *Archives d'Histoire doctrinale*..., p. 158.

³⁰ Reproduim el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió, *Catàleg dels manuscrits*..., p. 224.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De claustro animae*³¹ (Llibre III, fragment dels capítol III i caps. IV, V, VI i VII i Llibre II)³²

Rúbrica (f. 84v): incipit tractatus

Íncipit text (f. 85r): [...] carnis uoluptatem reuertuntur. sepe uigilantibus alij dormientibus...

ÈxPLICIT text (f. 99v): ut per exemplum concordēs proximo per (aquí s'interromp l'obra, corresponent al capítol XXII del llibre segon).

Condició: Incomplet i desordenat. La numeració antiga salta del foli 124 al 148. No es conserva cap resta dels folis perduts.

VIII. Ordre en el volum: Vuitena obra.

f. 100r-v

Autor: Augustí d'Hipona

Títol: *Sermones XXI-XXII*³³

Íncipit text sermo XXI (f. 100r): [...] ad istis inuscis affligitur ita cor illorum diuersis cogitationibus inquietatur...

ÈxPLICIT text sermo XXI (f. 100v): ... persecutionum [sic] liberati. ad terram repromissionis | poteritis feliciter peruenire. Auxiliante domino qui uijet et regnat in secula seculorum AMen.

Íncipit text sermo XXII (f. 100v): Q³uotiens lectio illa recitatur fratris dilectissimj. | in qua frequenter audiuimus cor pharaonis...

ÈxPLICIT text sermo XXII (f. 101v): ... ante tribunal eterni iudicis non confusionem. | isj [?] [sic] renumerationem accipere mereamur prestante domino ihesu christo quj uijet et regnat in secula seculorum. amen.

Condició: El primer sermó és acèfal i segueix al segon un text copiat com si fos un altre sermó de la sèrie, però que s'identifica en altres manuscrits amb una obra d'Hug de Sant Víctor.

IX. Ordre en el volum: Novena obra.

ff. 101v-102r

Autor: Hug de Sant Víctor³⁴

Títol: *Quinque status uita humana*³⁵

³¹ Reproduïm el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 224.

³² La rúbrica inicial de l'obra es troba al reclam del foli final del quadern anterior. En acabar-se la primera part copiada (llibre III), el copista afegeix el llibre segon, abans omès.

³³ F. Muguet, *Sancti Aurelii Augustini...*, pp. 21-23.

³⁴ Al ms. 69 de Cîteaux (f. 45v) es copia com un apòleg atribuït a Hug de Sant Víctor; *Catalogue Collectif de France* [en línea]. < <http://ccfr.bnf.fr/> > [Consulta: 14 juliol 2016].

Inc. text (f. 101v) Q³*uinq*ue status habet uita humana...

Èxplicit (f. 102r): ... malam concu-|piscenciam uincere. quam malam conscientiam tolerare.

Condicció: Complet.

X. Ordre en el volum: Desena obra.
ff. 102r-104r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Tractatu de laude caritatis* (f. 102).

Rúbrica (f. 102r): Incipit prologus in tractatu de laude caritatis.

Íncipit dedic. (f. 102r): S³eruo *christi* Petro. hugo. Gustare et uidere...

Èxplicit dedic. (f. 102r): ... dilectio *quia* recompensatur

Íncipit text (f. 102r): T³AM multos laudatores caritas...

Èxplicit text (f. 104r): ... Qui cum eodem parte et spiritu *sancto* uiuit et regnat deus per omnia | *secula seculorum* amen.

Condicció: Complet.

XI. Ordre en el volum: Onzena obra.
ff. 104r-108r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De uirtute orandi*.

Rúbrica (f. 104r): Incipit prologus in libro de uirtute orandi.

Íncipit pròl. (f. 104r): D³omiNO et patri *charissimo* .hugo. Munusculum hoc dilectionis mee...

Èxpl. pròl. (f. 104v): ... donum accipere et donum impen-|dere debetis.

Íncipit text (f. 104v): Q³uo studio et quo affectu a nobis orandus sit...

Èxplicit (f. 108r): ... deo sacrificium in ara cordis adoletur.

Condicció: Complet.

XII. Ordre en el volum: Dotzena obra.
ff. 108r-111v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De sapientia animae Christi*

Íncipit text (f. 108r): P⁴RVDENTJ ac religioso | uerbi diuini inter ceteros...

Èxplicit text (f. 111v): ... non arroganter presumere.

³⁵ H. R. Luard, *A catalogue of the manuscripts...*, p. 626.

Condició: Complet.

XIII. Ordre en el volum: Tretzena obra.
ff. 111v-113r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Miscellanea. De cibo hemmanuelis* (el títol segon de les *Miscellanea*³⁶).

Rúbrica (f. 111v): De cibo hemanuelis.

Íncipit text (f. 111v): D³e cybo emmanuelis magna questio est...

ÈxPLICIT text (f. 113r): ...non est appetenda per dominum nostrum.

Condició: Fragment.

XIV. Ordre en el volum: Catorzena obra.
ff. 113r-119v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De Beatae Mariae virginitate*

Íncipit text (f. 113r): S³ancto pontifici .Gelasius. hugo. seruus uestre beatitudinis. | Narrastis mihi de beate Marie uirginitate questionem...

ÈxPLICIT text (f. 119v): ...simili ueritate sanciatuR.

Condició: Complet.

XV. Ordre en el volum: Quinzena obra.
ff. 120-121v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De decem preceptis decalogi* (interrompuda en el capítol III)³⁷

Rúbrica (f. 120r): De decem preceptis decalogi.

Íncipit text (f. 120r): A³vdi israel deus tuus deus unus est. ipsum adorabis.

ÈxPLICIT text (f. 121v): ...ut retinere non possit id quos est.

Condició: Incomplet.

XVI. Ordre en el volum: Setzena obra.
ff. 121v-123r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Sermo de quinque septenis.*

³⁶ Reproduïm el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 225.

³⁷ Reproduïm el títol a partir de: *ibidem*, p. 225.

Rúbrica (f. 121v): Sermo de *quinque septenis*.

Íncipit text (f. 121v): Q²*vinque septena frater in sacra scriptura...*

Èxplicit text (f. 123r): ...*cum illud respexeris memento mei | Gratia dei sit tecum AMEN.*

Condició: Incomplet. S'interromp al final del capítol IV segons l'edició de Migne, *Patr. lat.*, vol. 175, col. 410.

XVII. Ordre en el volum: Dissetena obra.
ff. 123r-128r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Allegoriae in novum testamentum* (capítol III-mitjan XIV)³⁸.

Rúbrica (f. 123r): De diffinitione vij. viciorum.

Íncipit text (f. 123r): P²*Rimum uitium est superbia. Sedundum inuidia...*

Èxplicit text (f. 128r): ... *quandam pestifere delectationis persuasione inclinat.*

Condició: Incomplet. S'interromp a la meitat del cap. XIV.

XVIII. Ordre en el volum: Divuitena obra.
ff. 128r-130r.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De Sacramentis* (Llibre II, Capítol VIII, Pars XIV)³⁹.

Rúbrica (f. 128r): De remissione peccatorum utrum sacerdotes peccata dimittunt.

Íncipit text (f. 128r): P²*otestatem remittendi peccata quidam soli deo ita...*

Èxplicit text (f. 130r): ... *transitoria consideratione | discutienda sunt.*

Condició: Incomplet.

XIX. Ordre en el volum: Dinovena obra.
ff. 130r-132v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Sermo de eo quod scriptum est uiuus est sermo dei et efficax.*

Rúbrica (f. 130r): Sermo de eo quod scriptum est ujuus est sermo dei et efficax.

Íncipit text (f. 130r): S²*emel locutus est deus quia unum uerbum genuit...*

Èxplicit text (f. 131v): ... *infirmirate circumdati sunt.*

Condició: Complet.

³⁸ Reproduïm el títol a partir de J. P. Migne, *Patr. lat.*, vol. 175, col. 774.

³⁹ Reproduïm el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 225.

Segueixen altres sermons i escrits fragmentaris fins al f. 138v, reproduïts en els Annexos⁴⁰.

XX. Ordre en el volum: Vintena obra.
ff. 138v-139v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *Epistola tercera d'Hug de Sant Víctor*⁴¹.

Rúbrica (f. 138v): *Johanni quondam hypsalensi episcopo. Vgo seruus crucis Christi.*

Íncipit text (f. 138r): *Q²vi frater bonae memoriae quid dicam tibi...*

ÈxPLICIT text (f. 139v): *... iusi ostendas conuersionem.*

Condició: Complet.

XXI. Ordre en el volum: Vint-i-unena obra.
ff. 139v-140v.

Autor: Hug de Sant Víctor

Títol: *De unione corporis et spiritus*⁴².

Íncipit text (f. 139v): *Q²vod natum est ex carne caro est et quod natum est...*

ÈxPLICIT text (f. 140v): *... imaginatio deorsum informans rationem facit.*

Condició: Incomplet.

Segueixen fragments de diversos escrits, de vegades molt curts, fins al final del llibre, no tots compresos en les edicions d'Hug de Sant Víctor. Degut a la brevetat de gran part d'aquests escrits es reproduiran en l'apartat dels Annexos els folis on els íncipits de les obres⁴³.

4. BIBLIOGRAFIA

Bohigas, P., "Inventario de códices miniaturados o iluminados de procedencia catalana o existentes en bibliotecas catalanas", dins *La ilustración y la decoración del libro manuscrito en Cataluña*, Barcelona, Asociación de bibliófilos, 1960-1967, vol. III, núm 514, pp. 145-223.

Cappelli, Andrea, *Dizionario di abbreviature latini*, Milà, LXVIII, 1912.

Catàleg de la Biblioteca de Catalunya [en línea]. <<http://cataleg.bnc.cat/>> [Consulta: 30 maig 2016].

⁴⁰ Veure fig. 11-16.

⁴¹ Reproduïm el títol a partir de J. P. Migne, *Patr. lat.*, vol. 176, col. 1014.

⁴² Reproduïm el títol a partir del catàleg de Massó i Rubió; J. Massó; J. Rubió, *Catàleg dels manuscrits...*, p. 225.

⁴³ Veure fig. 17 i 18.

- Catalogue Collectif de France* [en línea]. <<http://ccfr.bnf.fr/>> [Consulta: 14 juliol 2016].
- Derolez, Albert, *Codicologie des manuscrits en écriture humanistique sur parchemin*, Turnhout, Brepols, 2 vols. (Bibliologia 5-6), 1984.
- García Villada, Zacarías, *Paleografía española precedida de una introducción sobre la paleografía latina e ilustrada con veintinueve grabados en el texto y ciento diez y seis facsímiles en un álbum aparte*, Barcelona, Ediciones El Albir, 2 vols., 1974.
- Gaume fratres (ed.), *Sancti Aurelii Augustini Hipponensis episcopi Opera omnia: post Lovaniensium theologorum recensionem castigata denuo ad manuscriptos codices gallicos, vaticanos, belgicos etc. necnon ad editiones antiquiores et castigatioris*, París, Universitat de Chicago, vol. 5, part 2, 1838.
- Gilson, Étienne; Théry, Gabriel (eds.), *Archives d'histoire doctrinale et littéraire du moyen âge*, París, Librairie Philosophique J. Vrin, Universitat de Michigan, vols. 54-55, 1988.
- Hierrat, Antonius (ed.), *Augustini Hipponensis episcopi operum*, Colònia, Biblioteca Nacional d'Austràlia, vol. X, 1616.
- Hugo de sancto Victore, *Opera Omnia*, dins J. P. Migne, *Patrologia latina*, París, Series secunda, vols. 174-177, 1854.
- Inventari de manuscrits*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, Catàleg de sala, vol. I, 2008, pp. 29-30.
- Jiménez, Montserrat, *Crist i la història. Els inicis de la historiografia eclesiàstica catalana en el seu context europeu*, Bellaterra, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2014.
- Luard, Henry (ed.), *A catalogue of the manuscripts preserved in the Library of the University of Cambridge*, Cambridge, Cambridge University Press, vol. 3, 2011.
- Massó, Jaume; Rubió, Jordi, *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya*, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, vol. I (Mss. 1-154), 1989.
- Muguet, Franciscus (ed.), *Sancti Aurelii Augustini Hipponensis episcopi operum*, Paris, Biblioteca Pública de Lió, vol. 5, 1683.
- Nouet, Jacques, *L'homme d'oraison, ses méditations et entretiens pour tous les jours de l'année*, Lyon, Librairie Catholique de Perisse freres, vol. 5, t. 3, 2ª part, 1845.
- Ostos, Pilar; Pardo, Mª Luisa; Rodríguez, Elena, *Vocabulario de codicología. Versión española revisada y aumentada del Vocabulaire codicologique de Denis Muzerelle*, Madrid, Arco libros, 1997.
- Patar, Benoît, *Dictionnaire des philosophes médiévaux*, Longueuil, Éditions Fides, 2006.
- Ruiz, Elisa, *Introducción a la codicología*, Madrid, Fundación Germán Sánchez, 2002.
- Suárez, Francisco (ed.), *De Legibus, II de Legis Obligatione*, Madrid, Editorial CSIC, Corpus Hispanorum de Pace, 1972.
- Todd, Henry (ed.), *The Poetical works of John Milton. With notes of various authors; and with some account of the life and writings of Milton, derived principally from original documents in her majesty's state-paper office*, London: A. Spottiswoode, New-Street-Square, vol. III, 1842.

5. ANNEXOS

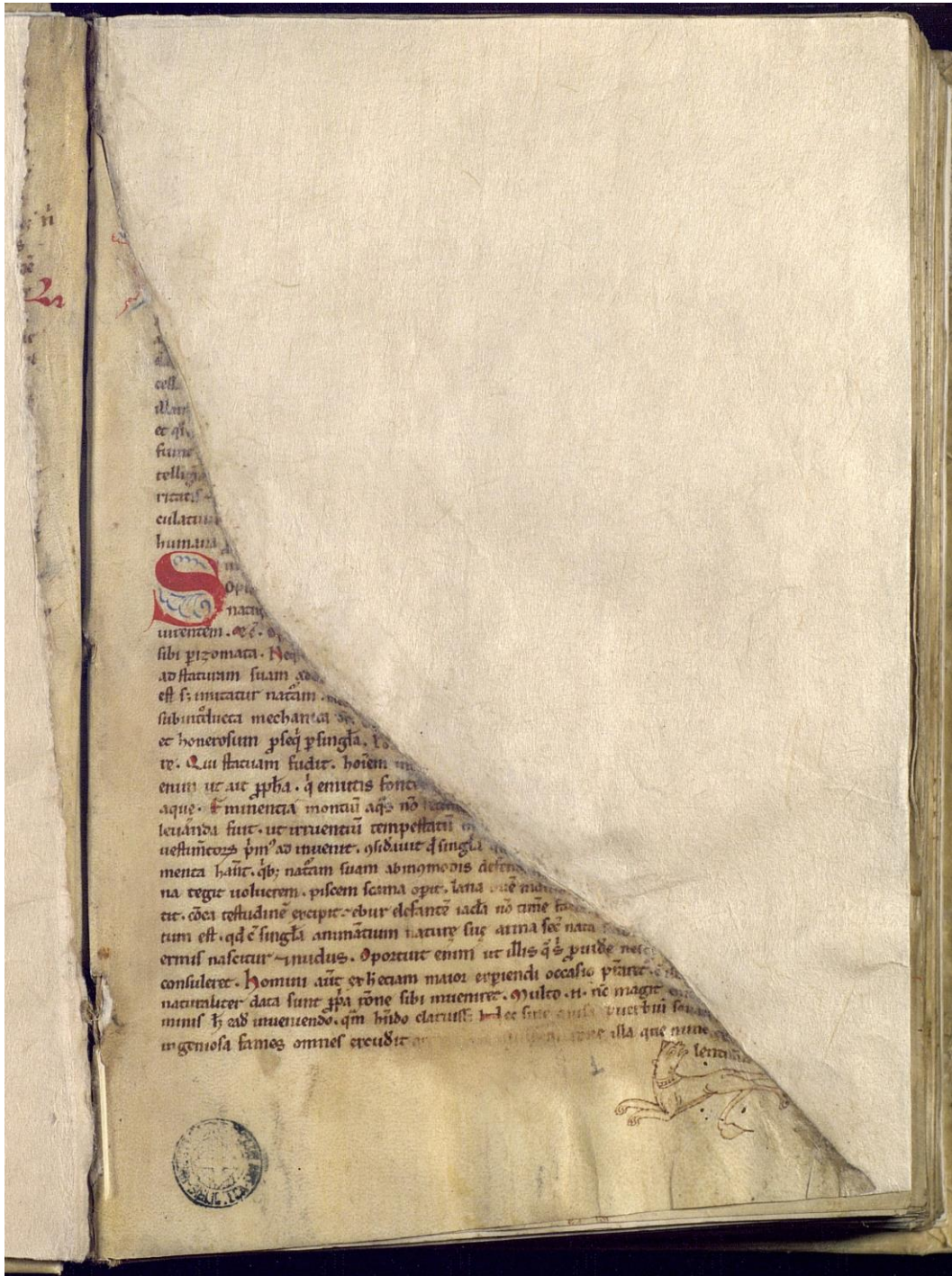

Fig. 1. Detall del f. 1r on apareixen una inicial de paràgraf decorada, el segell de la Biblioteca de Catalunya i una *marginalia* en forma de gos.

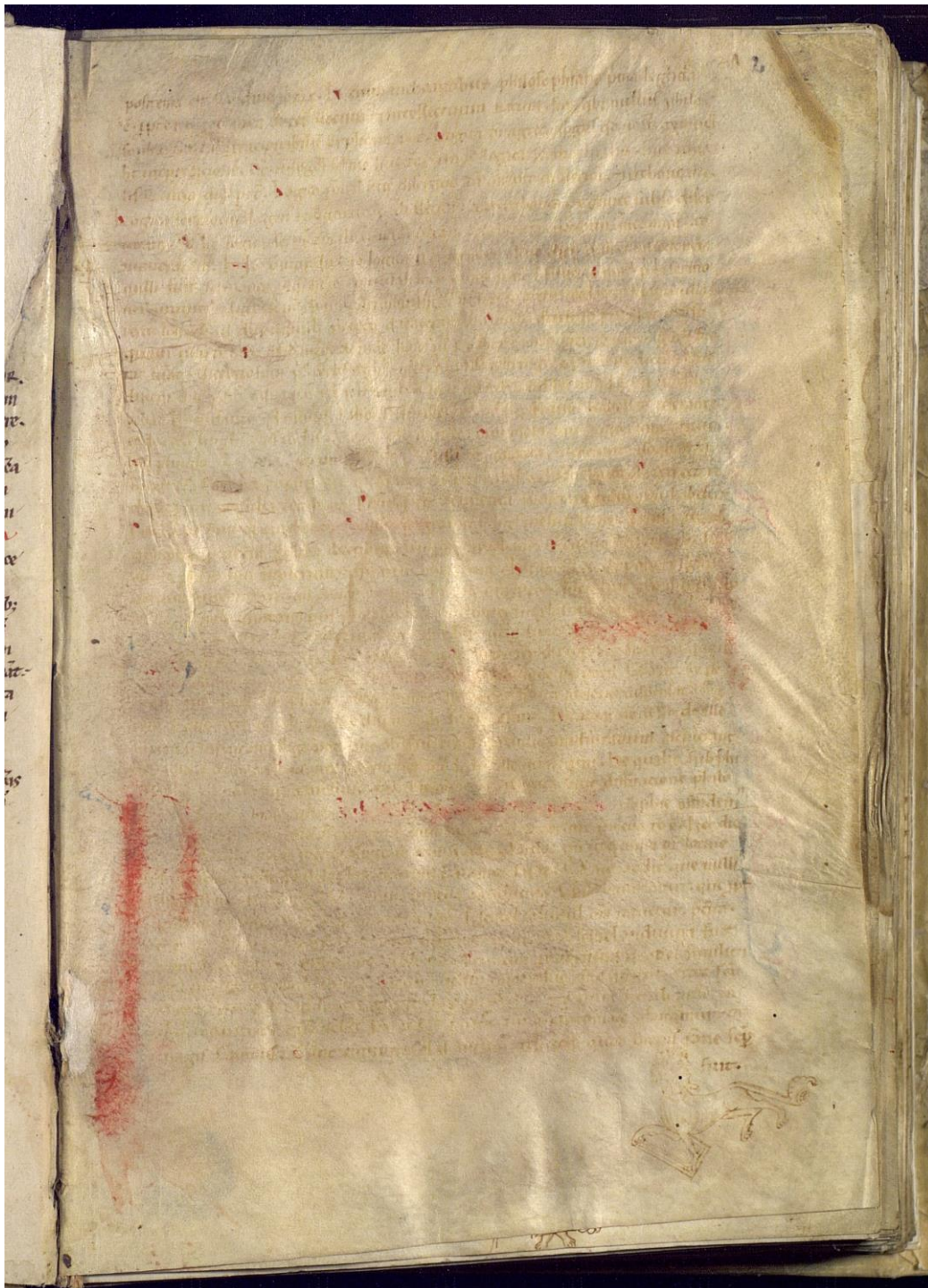

Fig. 2. Detall del f. 2r. El text és gairebé il·legible però s'intueix a la dreta del marge inferior una *marginalia* en forma d'animal amb cap d'home tocant un instrument de corda.

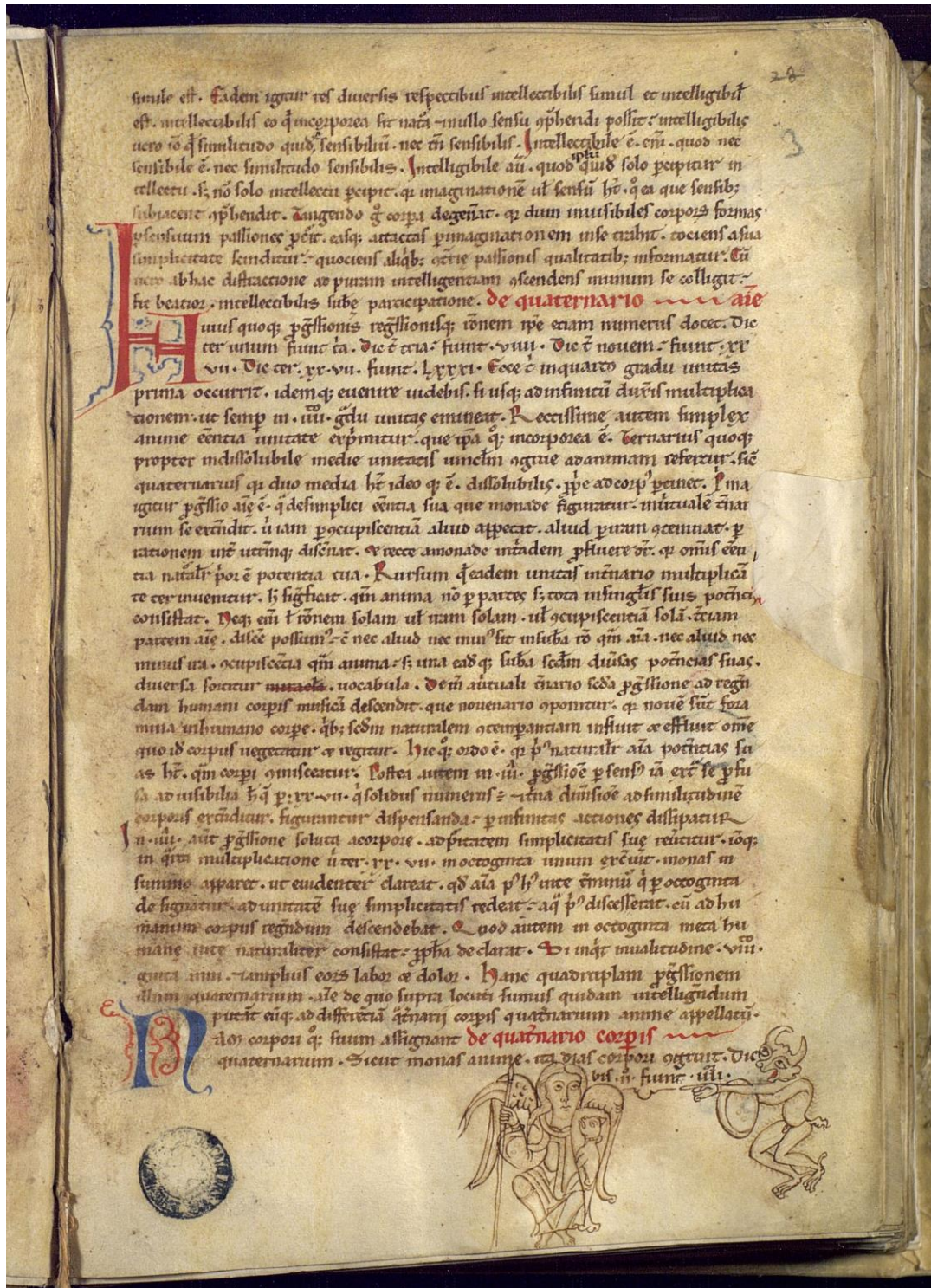

Fig. 3. Detall del f. 3r. Destaquen les rúbriques en vermell, el detall de la foliació antiga i moderna, les inicials de paràgraf decorades i la representació d'un àngel armat amb escut i llança i la d'un dimoni equipat amb un escut. S'evidencien també els finals de línia decorats.

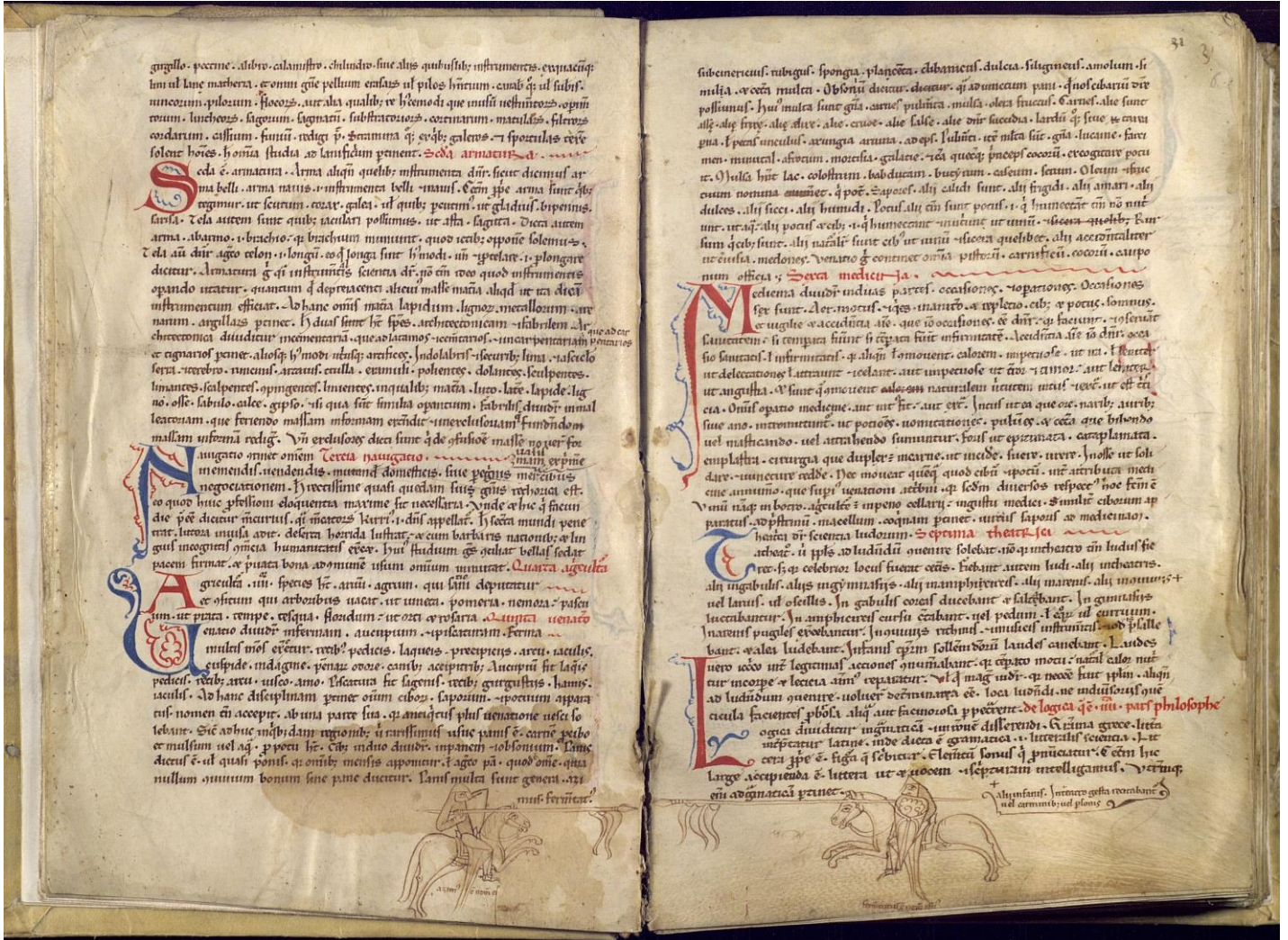

Fig. 4. Detall dels ff. 5v-6r. Destaca la representació del combat entre els cavallers i les anotacions que els acompanyen.

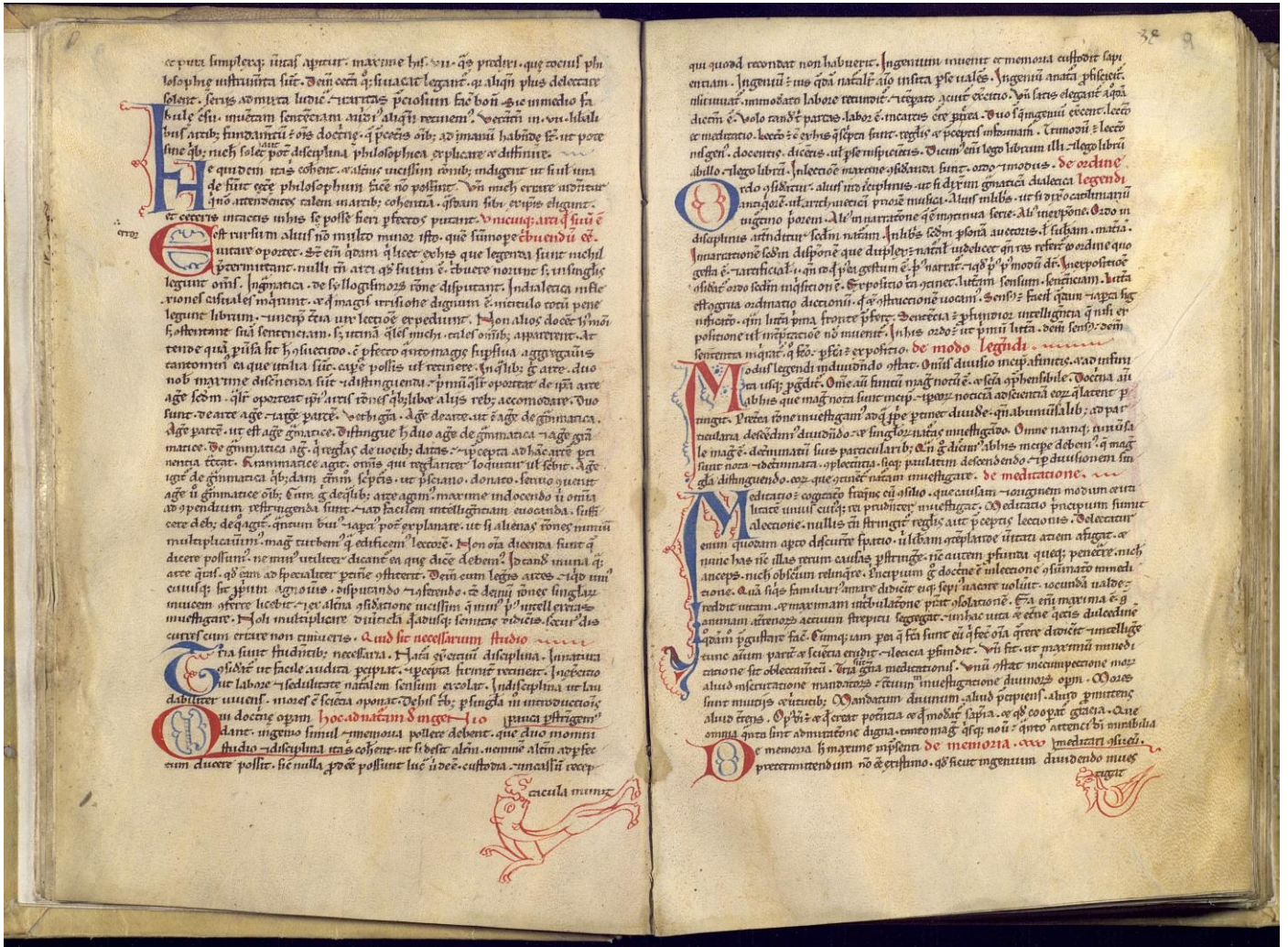

Fig. 5. Detall dels ff. 8v-9r. Destaquen les marginalia en tinta vermella.

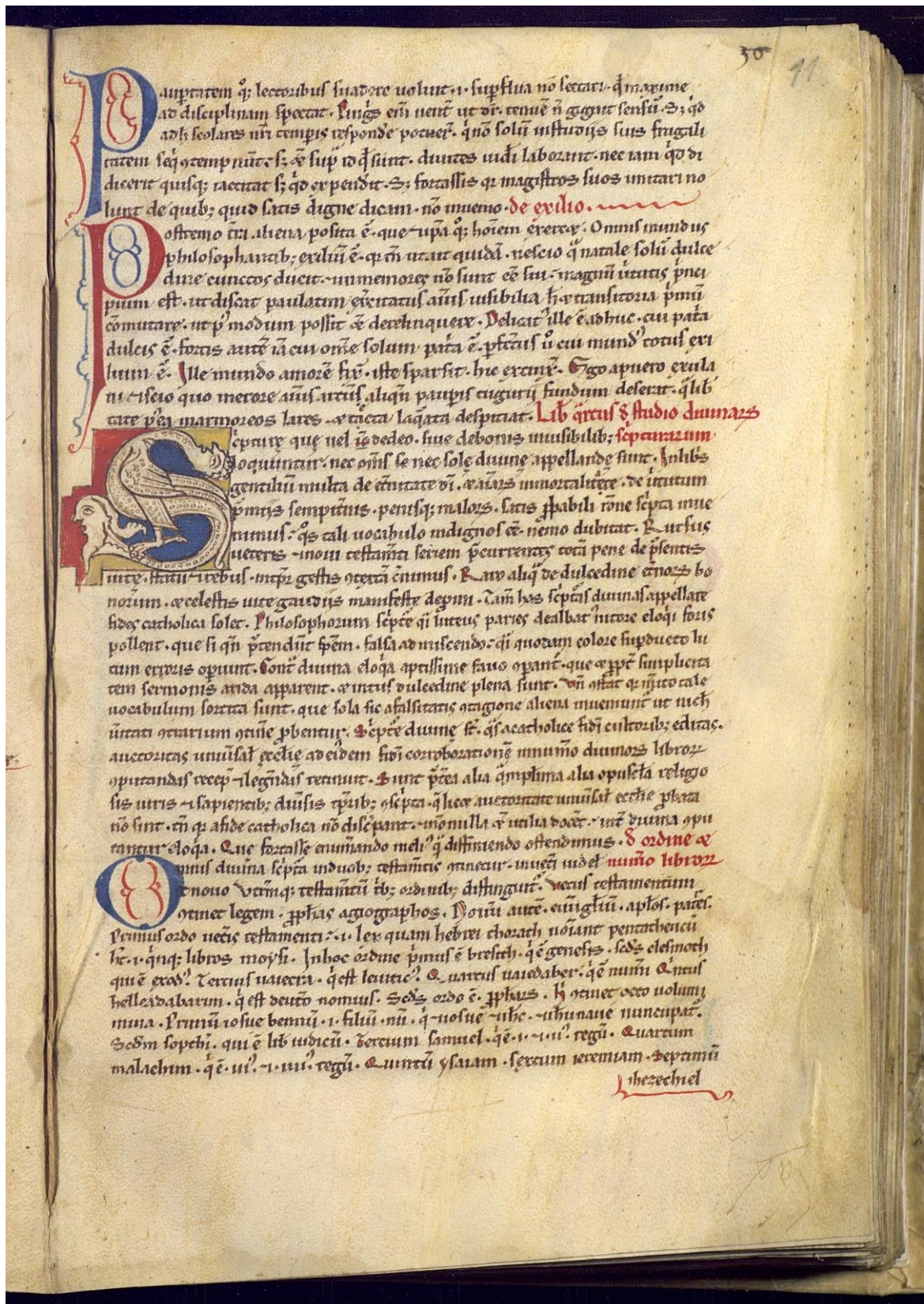

Fig. 6. Detall del f. 11r. Destaca la caplletra historiada d'estil romànic que representa un animal amb dos caps humans, un d'ells a l'extrem de la cua.

prima fronte referat. libro gl'li possit deim ppositum it' e're. ne in singlis libris
nova rudimeta q're oporet. Hic q' ex pedicis de inceps ca'ta q'ad ppositi op'
ualere uidebunt. tractabimus. **de triplici intelligentia**

Primo o'ium sciendu' e'. q' diuina septa' eplice' h't modum intelligendi
i. ystoriam. allegoriam. tropologiam. Sane no' omnia q' indiuino re
punit' eloq'o. ad hanc intorq'nda sunt. m'p'ratione. ut singla' hystoria
allegoriam. epologiam. simul g'ante edant. q' si in multis g'nie assignari
possit. u' q' m' obseruare aut difficile e'. aut impossibile. Sic em' mentari. ab'
modi organ' musicalis. no' q' oia que tanguntur canoz aliqd' resonant. s' m'
corde. q'ca' m' in toto chy'tate corpe' id' fca' sunt ut e'et u' conec'tentur. & quo
tendit' illa q' ad cancellone' suauitate' modulatu' e'. artefer. ita indiuinis elo
q'is q'dam posita' s't. q' cu' sp'ialit' intelligi uoluit. q'dam u' mo'z g'ntam deseruunt
quodam' sedm' simplice' sensum hystorie dicta' sunt. no' nulla au' que' hysto
rie -allegorice -itropologic' uenienter ex poni possit. Vn' m' mirabili o'is
diuina septa' ita p'ri sapientia' uenient' suis partib; aptata e'. atq; disposita
ut q'qd' m'ca' g'ntetur aut uice cordaz sp'ital' intelligit'ie suauitate' p'lonet.
aut p' hystorie seriem -littere soliditate'. m'ltioz dicta' partim posita' g'ntent' &
quasi m'nu' conec'tet. admodu' ligni' g'cam sup' ex'ctas cordas simul op'ulcet
eaz q' sonu' recipiens. in se dulcior' aurib; referat que' no' soti corda' edidit s; ce
lignu' modato corpi' sui formauit. Sic -mel in fauo' g'et'. & q'qd' maiou' ex'imo
querit. maiou' & desidio inuenit. Oportet q' sic' itate' diuina' septam. ut nec uq;
hystoria. nec uq; allegoria. nec uq; q'ram tropologia' s; singla' in sine locis par
it' pot'ulat' op'erent' assignare. Sepe m' in una ead' q; l'eta' o'ia simul regiri pos
sunt. sic ut hystorie uitas. -musicu' aliqd' pallogoria' insinuet. q' ad agnitu' pa
rit' sic p'tropologiam demonstrat. **q' d' etiam res indiuina septa' significo'**

Sciendum e' q' indiuino eloq'o no' cu' uerba. s; a' res significant' h'nt
q' mod' no' adu' in alijs septis inueniri solet. Philosoph' solam uoc' uou'
significatio'ne. S; excellentioz ualde e'. reru' significatio' q' uoc'. q' h'ic u'q;
insinuat' allam nati' dicitu'. h' ho'ium uox e'. illa uox di' ad hoies. h' plura p'it
illa e'ia' subsiste. uox tenus. nota sensuum. res diuine id' u' s; simulacrum
ad' g' son' oris q' sunt subsiste' incip' -id'efinit. ad' tonem' m'ca' s; h' e'. sp'ital' ep'ic'
ad' e'ntitate'. R'o' m'ca' m'ca' uerbu' s; f' sono uocis. i. u'bo' ex'nt'ico' manifesta
tur. & diuina sapia' q' de corde suo pat' emittat' in se m'ultib; p'catas in
carnis agnoscat. Ex quo m'nu' colligit'. q' p'funda' insa'et' l'ite' requitenda' sic
intelligit'ia. u' p'no' ad' intellectu'. p' intellectu' ad' re'. p' rem ad' tonem'. p' rone'
p'uenit' ad' uitate'. Q' d' q'dam' m'ca' docti no' osidant. nulla' m'ca' ee' subci
litate' estimant. u' e'ca' possunt ingenia. & ob h' ad' philosofoz septas se
c'nt' q' p'fco' nil aliud ibi' g'cip' iunt. u' solum l'ite' s'f'ic'ie. u'ant' m'ca'is
ignorant'z. Q' d' au' reru' significo' lac' u'ant' eloq'a. hui' q'da' -ayto' exemplo
demonstrabim'. die' septa'. uigilate. q' ad' u'lar' u' diabol' tamq' leo' m'ca'is
e'cut. h' si d'it' m' leone' significare diabolu'. no' uoce' s; re' intellige' debent
s; au' due' he' uoces. i. diabol' -aleo. una' u'ande' re' significat. m'p'ecet' e'.
similitudo' eide' rei ad' se ip'am. Restat q' ut h' uox leo' u'at' ip'm significet.
animal' u' diabolu' de signet. U'ora' o'ia' ad' h'e' modu' accipienda' sunt. ut e'
dicim' u' m'e'

Fig. 7. Detall del f. 15r. Destaca la representació d'una dona armada amb una espasa.

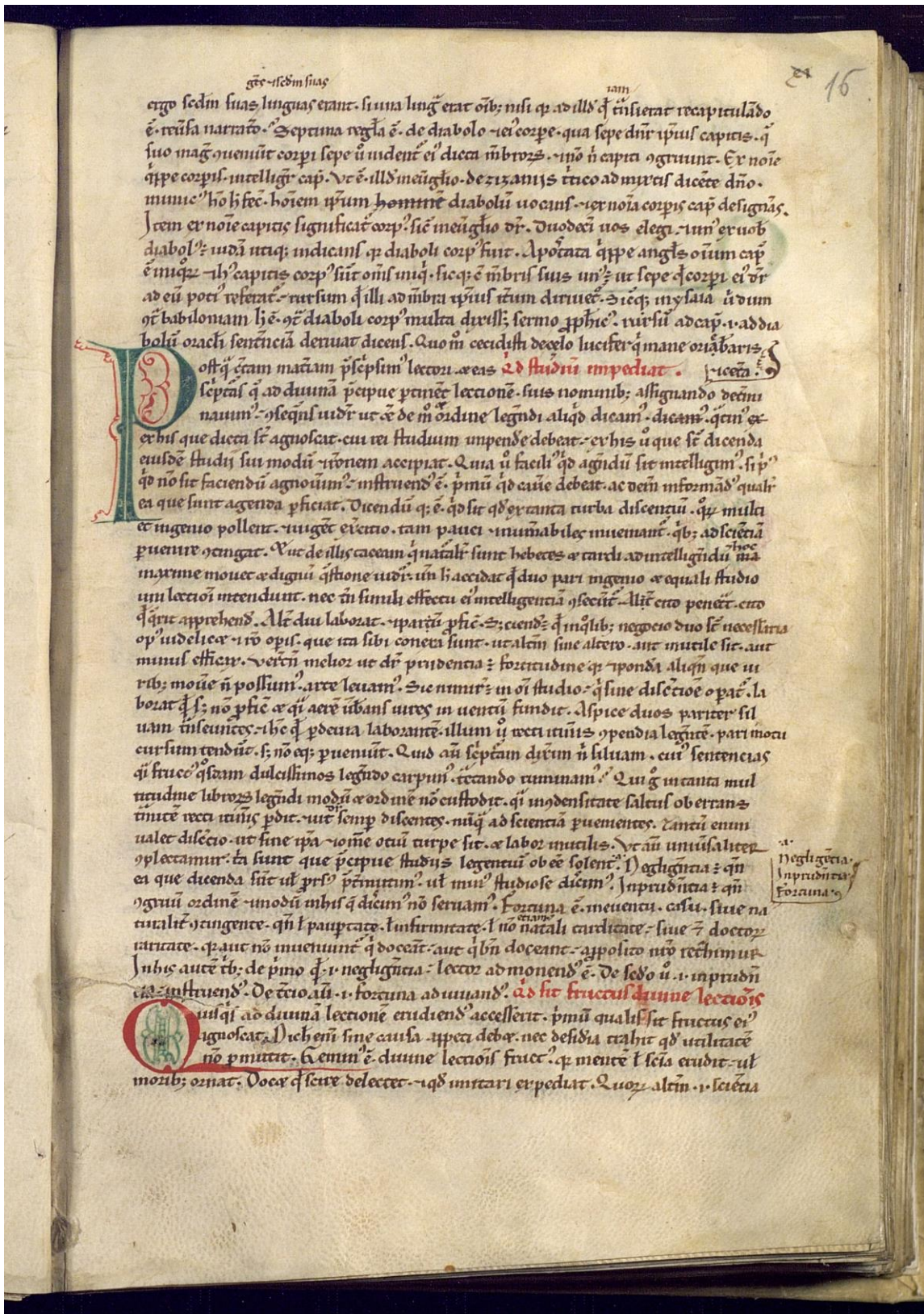

Fig. 8. Detall del f. 16r. Destaquen les anotacions marginals i els calaixets decoratius.

Incapit de institutione nouitiorum tractatus.

Via fratres laudante dno de una consolatione h' scilicet p' de
libum sem conuersi estis. ad ipm q' fecit uos tota mentis
intentione ac uoto uelut disponitis: oportet ne ipm uiam
discere. p' qm postea ad illum quem q'ritis puenire. Ipse e' eni
ueta sempiterna uita ex' quem sicut nemo felicit' uiuere pot'
ita quumq; impo. & cu' ipo uiuit hanc e'. Si q' d'ni queratis amo
q' que ritus uiam p' fco ac p'petuam. beatitudinē h'ie desideratis.

Ad beatitudinē autē nemo
uenire potest nisi puritatem: uirtus non alio modo ueraciter apprehenditur nisi discipli
na uirtus nō negligenter custodiatur. Vt enim discipline ad uirtutē animū d'ng
uirtus autem ad beatitudinē pducit: ac p' hoc exercitium discipline eē uia inco'itō
uirtus pfectō: p'mum uirtus eēa h'atudo. h' e' frs tua. uita e' p'ca p'quam e'rim'
et ad q' puenire desideram'. hanc uiam hanc patam p'almista uidat cum dicebat
Beri immaculati uirtu. q' ambulat in lege d'ni. hanc uiam hanc patam uidat
cum dicebat. Disciplina tua corripit me infine. Disciplina namq; d'ni infine corripit
q' plene ip'fco dicebat hominem reformans. puritate ad beatitudinē pducit.
hanc uiam hanc patam tuic & uidat cum dicebat. Bonitate u' disciplinam
& sciam doceme. Confidat uirtus q' l' p'bonitate uentur ad beatitudinē. atq; iō
bonitatem doceri se potest q' p' hanc ad illam p'ingit g'cupit. Si q' r'ursum uidet
quod ad bonitatem obtinendā disciplina necessaria eē. ad uirtutē idē. Disciplinam
doce me. Sicut eni e'ut disciplinam seruare. nō solum ad illam seruandā hon
tancum se obtulit. s' ut illum q' accipe meret' supplicauit. Postremo q' uidet ne
minem seruare posse disciplinam boni op'is. q' nō habeat sciam uere discretiois
hanc q' sibi dari quodam fundamētū p'ncipium scē g'ustationis postulatū. Bo
nitate nōq' u' disciplinā. sciam doce me. Vt se idoneū ad h' discenda ostendat. nō
uillime secutus ad uirtutē q' mandatis eius credidi. Ac si diceret deo iō doce me de
bos qualis e' seruire debeo: q' p'ceptis eius iam potumaciam nō resisto. Credo bon'
eē q' p'cipis. Credo itam e' q' p'mittis. Ad que uiam iam p'p'et' nā relinquit. uideo queso
p'p'et' merer tua bona obanere. q' m' mandatis tuis credidi. Sic uos frs g'ra d'ni iā credi
distis mādatis ei. reliquistis uia p' ipm. querite ne sua ab ipso ut in eam uia p'sua
uenire ad ipm. Credidistis mandatis ei' dicentis. Si uis p'fecus eē uade in uide oia
que habes. ueni sequere me. habebis thesaurū in celo. fecistis q' p'cep' sp'is quod
p'mittit. p'p'et' nūc ab ipso q' ad id optinendū expedit. Nullus iā carnal' affectus
appetenda g'ra ei' uos impedit. reliquistis p'p'et' uirtutē. frs uos uos. cognat'
tos uastines. ip'cipistis uos ad e'candā uiam ei'. Nich' iam amor illius p'poni
tis. illum solum queritis. p' q' lucrificando. omnia hui' mundi blandimenta q' n'
abintu' amata. uirtutem gl'iam atq; decorē q' stercoza reputastis. In te ui
am ei' i'currere ad ipm. Tanto citius requie habebitis. q'nto citius puenieris
uia ad ipm sunt scia. disciplina bonitas. P' scientiam itur ad disciplinā
P' disciplinā itur ad bonitatem. P' bonitatem itur ad beatitudinē. hoc e' p'
q' ad uos e' loq' cepimus ut quantū d'ns dedit de hac uia qua ad ipsum
itur uos instruam'. **Quib; modis inueniatur scia recte uiuendi.**

Primum e' scire debetis quod hanc scientiam que ad instructionē

recte oportet

Fig. 9. Detall del f. 30v. Destaquen el reclam en tinta negra i la caplletra decorada amb motius vegetals.

etiam triplex obseruantia discipline meo. Obseruantia meo quid sumat. obseruata meo quia sumat. obseruata meo quoniam sumat. Obseruata meo quod sumat. in neq; nimis petiosa deli-
 tata et peccat. nec nimis iura - insolita requirit nec nimis accurate - laute iparata occupat.
 In primo enim lux arguit in seculo curiositas. in secundo suspitio nocet. de naq; quida qz fauces
 latis educta inbruitate egrotat. qz h pigra delicata deglutit n posse. - itaq; eis parci aut
 frugales cibi oblata fiunt. statim aut indigestione stomachi. aut peccentis hiecatem. aut
 obruptione capitis. aut si qua sunt calia auerulandas exculaciones pcedit. Alij delicias
 et luxum ciboru magna constantia asynant. s. ab eis itm no inuon aut tolerabiliori pe-
 culata omnium cibareoz usus ole despicit. Noua quadam insolita ciboru gena exinat. ita
 ut sepe p unius uentis hois poms curu pagos curba famuloz desicit. unum tantu ul ignotas
 de delicias pual noab; ruidos euellendo t pauculos de inus gongitib; punda seruaciones
 pfectulos chaendo. siue inreptiua de arantib; tubercis arbura colligendo. un' appetitus
 pecculantiu opesce qat. & huc in no satis pite p. futuam istos euagat. n forte qz p qm
 unum insolentia inicos in suo obsequo occupari gaudeat. siue qz paimore elationis cocis oib; qm
 cibo dissimiles s. tm nro dissimiles sunt nudi uolunt. Alij supsticiosa unius inpparantib;
 cibis studiū adhibet. infinita decoctionū - struxuraz. & aduiciorz gna excogitat. n mollia
 in dura. in frigida. in calida. in cocta. in assa. in pipe. in alio. in cinnamo. in sale pda
 sedm glaucidine pgnatum multier desiderantes. In pfo no solu arguendi. s. i deinde
 sunt. qz quasi cupones ad omnem elepsidā elidendi gustus gna palati excogit. Inq;
 contra h uita sananda. necessarius est rigor discipline qui istis gule pecculantiis infra
 certam luntē cohibeat. quaten' se neq; ad immodicas delicias neq; ad nouitates. neq;
 ad supsticiosas iparaciones ciboz appetendas distindat. De m saquit custodia discipline
 meo quoniam qz sume debeat. cui' mensura h in ee uidet. ut neq; cont honestate. ne
 q; sup necessitate. Non omis uent' idem sapit. alius sic. alius u sic. Cui minus suffi-
 cit. iste p qz ad cur puidine odacitatis pueniat in supstuitate offendit. Cui multu
 opul e. meo sepe honestas comedendi ledit. & pul qz ad supstuitate ueniat. &
 ille cui parci satis e. magis supstuitate oueat. Ille u cui multu op' e. mag' ad ho-
 nestatem attendat. qz neq; nisi compantie metas cōsuet. ad cur puidine ueniat.
 neq; iste n pul honestatis oblicus fuit. in supstuitate impinger. Postu ma e obser-
 uantia meo. qm qz cibū sume. debeat. hoc e munde. & qz munde a qz tempore.
 De inmundicia comedendi pauci exempla pferre sufficiat. ut dum in quib' dam
 suis partib; sunt. facile p similitudinem aliq; caueat. Quidā ut comedendū dum
 scacellat ornare uolunt. quadrata feruloz frusta. ad ipse. siue saginam supstuitatē
 distillata mercalib; inuoluunt. aut sup intunt. donec itm cūscat. iniorib;
 e ea que remanserant in phnum locum reponant. Alij bibentes. digitos medioz
 poculis inungunt. alij unctas man' ad uentura sua degenere curfus ad cibaria que
 tunda redeunt. Alij nudis articulis. uolens uice olera sua pstant. ita ut mod' u
 reha. man' ablutionum. - menter refecione qzre uideant. Alij semisouosas crustas
 & pinoras collidat. cibariando inqz. - utiqz decaū suoz. offas facuri in poculis de
 mergit. In supstuitatē dicitib; embescenda fiunt. si a facientib; psumpta no fuissent. Hinc
 autem sustinet manduendo uicandū. qz noluit in faciendo hie disciplina. Veniam hie e
 inuidia in discipline manduicatu. ad exemplum dicta sufficiant. Campaniam mādu-
 cide. itelligim meo si ho cca. rno e uimta festinatione comedat. u nos qz qm hie p modū
 unctū os tene suadon. legē tm nulli dare psumim. qz sic in supstuitatē. ali' sic. ali' sic.
 In nob hie de scia. & disciplina intm nos dym. bonitate n orare. ut nobda deas. no pta.

De coniugio

Fig. 10. Detall del f. 38v. Destaquen el reclam en tinta vermella i les proves de ploma del marge superior.

Fig. 12. Detall dels ff. 132v-133r. Sermons i escrits fragmentaris.

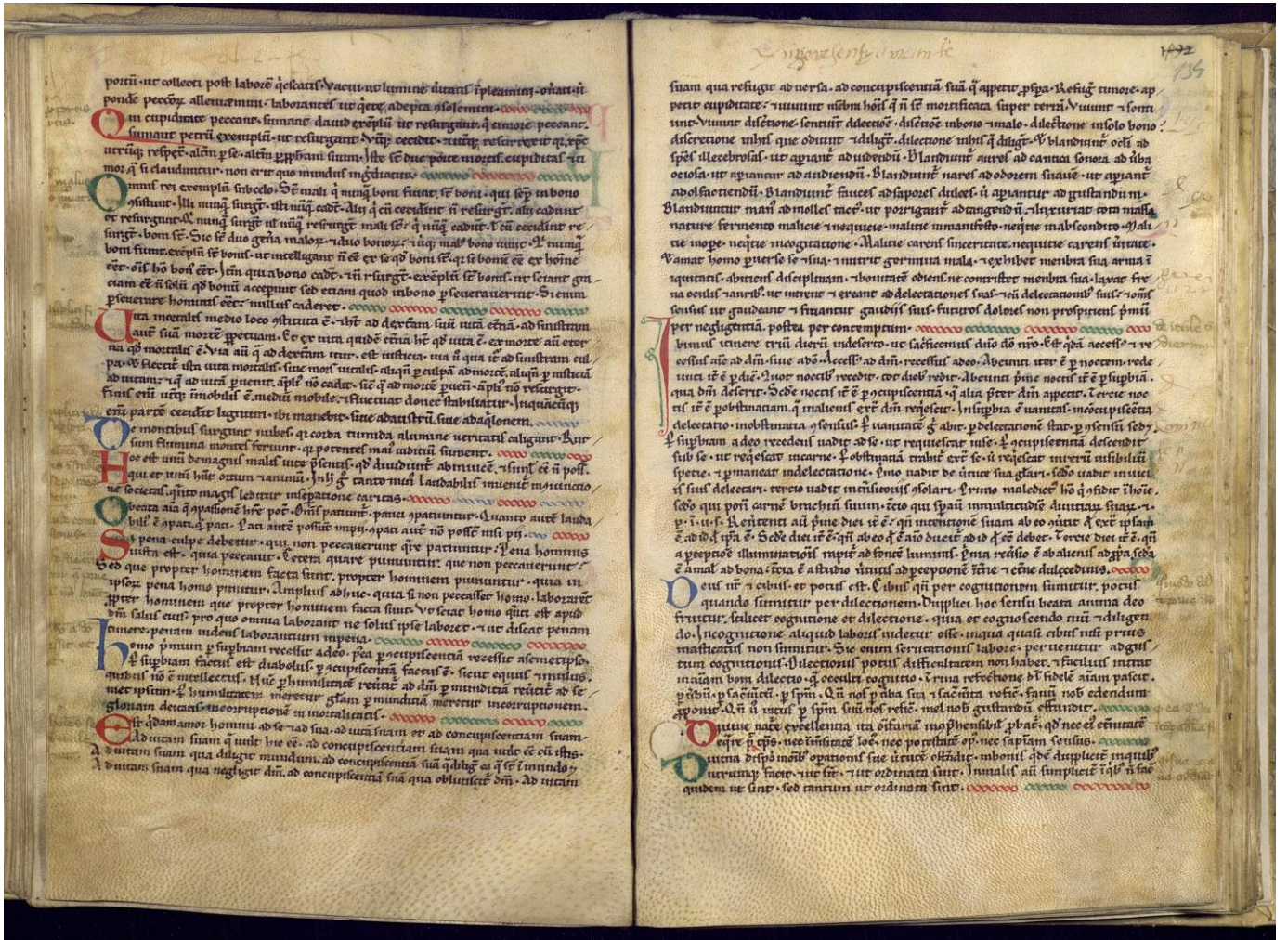

Fig. 13. Detall dels ff. 133v-134r. Sermons i escrits fragmentaris.

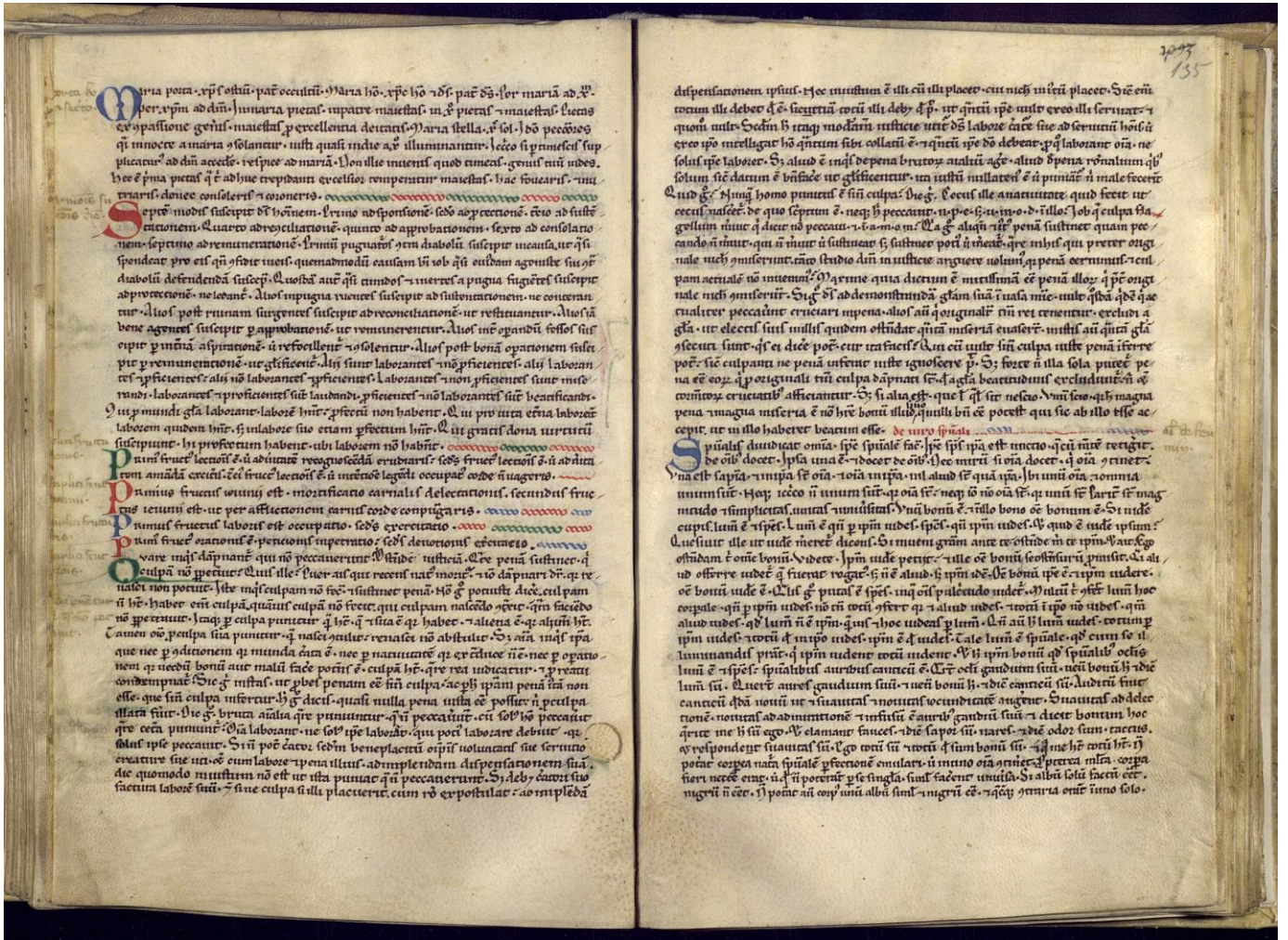

Fig. 14. Detall dels ff. 134v-135r. Sermons i escrits fragmentaris.

Fig. 15. Detall dels ff. 137v-138r. Sermons i escrits fragmentaris.

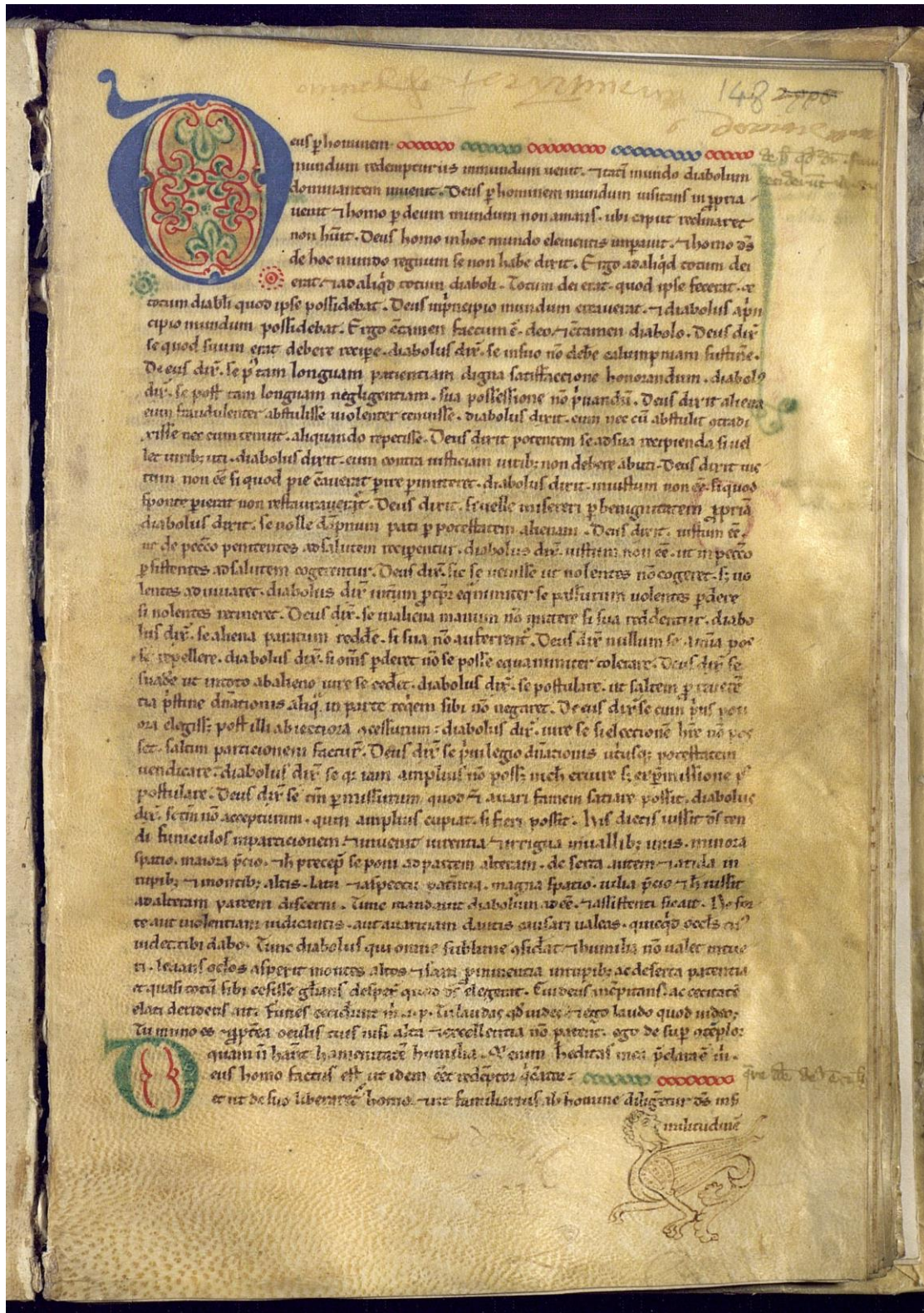

Fig. 17. Detall del f. 148r. Destaca la inicial amb motius vegetals els finals de línia acolorits, les proves de ploma i la marginalia zooantropomorfa.

conficente iam illi respondeat no ad id quod querit hñm: s; quod inuenit desiderabat. Sic bala
 am cum balao rege maabitaz ad maliciandum filijs isrl. pposita mercede inuicetur. adno qre
 an ire debeat. reuendi licentiam accep. cui tñ p' h'eura angly dñi mura occurrat oblitte. ad
 hoc. Si bona fuit uia. cur ei angly oblitte. Aut si mala fuit ma. cur deus ei licentiam eundi
 concessit. Si nimir' putas nris illi hoc meuit. ut illud potius ei deus respondeat. quod ipse
 mag' audire desiderat. Nam qui auaritia occurrat ire uolebat. i' p'usq' inq'ret an ire debeat
 dum ei licentia eundi pceditur ad p'ficiendum solim' id quod p'cipere relatur. Nec p'cepto
 dñi ad id faciendum ducitur. s; p'missione dñi facultas uolenti eodonat. q' si aliud deus
 querenti respondit; no scire cupiente docet. s; remanere nolente cogit. Sic p'fecto animi
 delectatione laudis sue comp'ctus p'scientiam deuitatis testimonio p'sulit. n' d' i'ntate in
 uenire diligit. s; q' id q' mag' ee desiderat. maiori attestatione firmare p'cipit. **de vi.**
Tres sunt nature ignis. Quod nascitur. quod pascit **specibus ignis.**
 quod despascitur. hoc e quod orit. quod uicitur. q' consumit. P'cedm istas tria
 aual' recip. vi. sp'es. Prima est que fit p'emotionem. que nec nascit. nec pascitur.
 nec despascitur. Qualis e ignis solis. i' g'e'enne. Non nascit. q'ert originem no h'e. No
 pascitur. q' nutritio no indiget. Non despascitur. q' insubiecta mat'ia no ardet. S'cda sp'es
 que tñ nascitur. no pascitur. nec despascit. qual e fulgor ex p'ss' amib; qui nec ure
 nec fundit moxq; extinguit. Tertia sp'es e. que tñ pascit. no nascit. nec despascit. qualis
 e ignis ocellor. q' mundi pascitur. no nascitur q' natural' e. nec despascit. q' consumens no e.
 Quarta sp'es e. que tñ despascitur. no nascitur. nec pascit. qualis e ignis sol' ext'nsus.
 E'ransiens enim despascit. Unde nec fordes ei appropinquare possit. qual no s' m'coquendo
 s; nihilum radigendo s'umit. V' h'e differentia inter igne sol' i' g'e'enne. quod ig
 nis sol' ext'nsus despascitur. ignis u' g'e'enne. nec ext'nsus. illis in quo ardet demolitur.
 Comune g' h'nt no nasci. q' aliunde no oriuntur. h'nt comune no pasci. q' p' h'um mat'ia
 no nutriunt s; ex semet ipsis uiuunt. h'nt comune m'ns'ec no despasci. q' s'ubam suam no
 consumunt. Different autem quod ignis sol' ext'nsus despascit no ignis g'e'enne. h'nt
 quatuor sp'es simplices ignis. Sequuntur tres duab; p'p'etacib; composite p' singlas. Quin
 ta sp'es ignis e. que nascitur. pascit no despascit no despascit. Qual e. calor in ouo. q' de
 coque fouentis oritur. i' m'ntur. s; s'ubam ouu no despascit. Tal' e. radus sol' in luna. De
 sole oritur. i' m'ntur. i' corpus h'uar no despascit. Similiter radus sol' lucentis mardo.
 Sexta sp'es e que nascitur. despascit. no pascit. Quale e fulgur ex p'ssim de nubib; q' nascit
 q' de collisib; nubib; orit. despascit illis q' utendo s'umit. s; no pascit q' subico euanesce.
 Septima sp'es que pascitur. despascit. no nascit. Qual est calor naturalis in co'p'e. Non
 nascitur q' naturalis e. pascitur autem cibis. i' n'essim'as. i' despascit humores. co'p'is. de
 inde sequuntur. m'nt. reliq' q'reb; p'p'etacib; single constantes. Octaua e que seorsum nascit
 simul pascit. despascitur. Qualis e ignis exussus de silice. i' in lignis receptus. Desilice
 nascitur. in lignis pascitur. in ligna despascitur. Non e. que seorsum pascitur simul nas
 citur. despascitur. Qual est ignis exussus de glacie. i' sulphure receptus. De glacie nascitur
 i' glaciem despascit. i' sulphure pascit. Decima e. que seorsum despascitur. simul nascitur
 i' pascitur. Qualis e radus solis lucentis in humido. De sole nascit. i' pascit. i' humore de
 pascitur. Undecima e. que simul nascit. i' pascit. despascit. Qualis e. ignis exiens deligno.
 i' ardens in ligno. i' osumentis lignum. Iste sunt. vi. sp'es ignis que forassis aliqd signifi
 care possunt. unde ueritas p'ueniat. si fuit q' sciat de insibili igne exente igne lapie
 ignis solis q' nec nascit. nec pascit. nec despascit. significat eam curam di. que in po

nec in igne
 illis in g'ardet

Fig. 18. Detall del f. 160v. Destaca la nota marginal decorada amb un ésser zoomorf.